

Cijfers maatschappelijke opvang 2016

Uitgave: Federatie Opvang, in opdracht van het ministerie van VWS

Inhoud

Inleiding en leeswijzer	3
2016: de belangrijkste 3 uitkomsten op een rij.....	4
De cliënten.....	5
Hulpaanbod voor nachtopvang en crisisopvang.....	6
Verblijfsduur.....	8
Cliënt problematiek.....	9
Landelijke dekking.....	10
Verantwoording en wijze van berekening	10
Gebruikte bronnen voor de bepaling van het hulpaanbod	10
Bijlage: Definities van voorzieningsoorten	11
Bijlage: Vragenlijst gezinnen en jongeren in de maatschappelijke opvang.....	12
Bijlage: Toelichting op de respons.....	13

Inleiding en leeswijzer

De Federatie Opvang heeft in opdracht van het ministerie van VWS gegevens in kaart gebracht over het gebruik van de maatschappelijke opvang in Nederland. Het Trimbos-Instituut heeft hierbij advies gegeven en heeft gebruik gemaakt van de informatie van de leden van de Federatie Opvang.

2016: de belangrijkste 3 uitkomsten op een rij

1. Tenminste 60.000 cliënten

In 2016 hebben tenminste 60.000 mensen een beroep gedaan op de maatschappelijke opvang bij de leden van de Federatie Opvang. In 2015 waren dat er circa 58.000, in 2013 ruim 60.000 en in 2011 54.000. Het aantal hulpvragers handhaaft zich de laatste jaren op hetzelfde niveau.

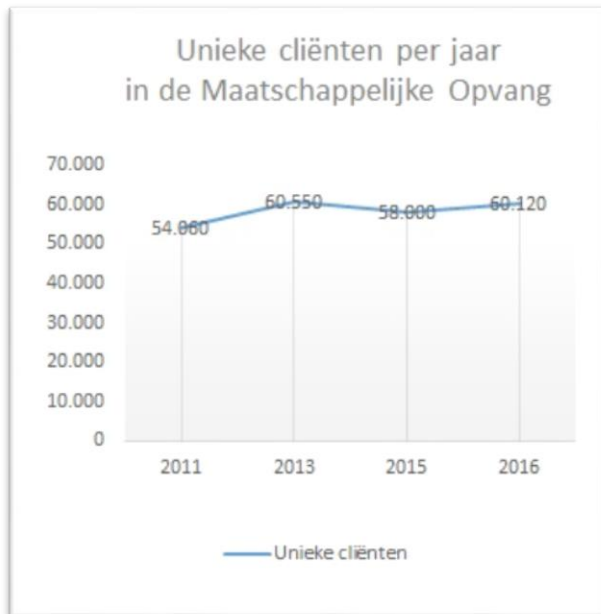
2. Meer thuiswonende ouderen ontvangen preventieve hulp

In 2016 hebben meer alleenstaande ouderen ambulante hulp aan huis ontvangen ter voorkoming van vervuiling, vereenzaming en huisuitzetting. Dit verklaart de stijging van het aantal ouderen dat gebruik maakt van dienstverlening van de maatschappelijke opvang.

3. Uitbreiding nachtopvang

Het aantal plaatsen in de nachtopvang is de laatste jaren geleidelijk gegroeid naar circa 1900 in 2016.

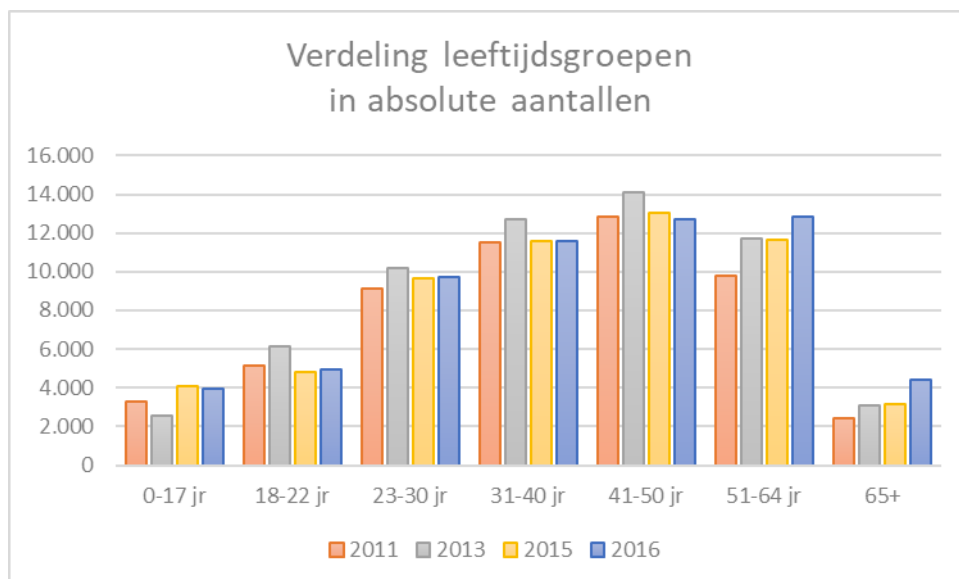
De cliënten

Grafiek 1

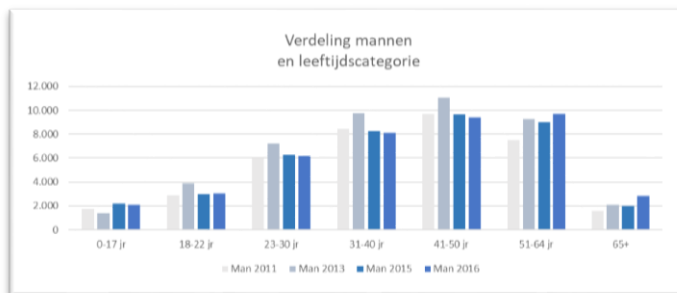
Bovenstaande grafiek laat een licht stijgende lijn zien vanaf 2011. Het aantal cliënten tussen 2013 en 2016 is nagenoeg gelijk gebleven.

De groep cliënten heeft een varieteit aan vormen van hulpverlening ontvangen, van nachtopvang en crisisopvang tot diverse vormen van begeleid wonen en ambulante begeleiding, dit laatste ook ter voorkoming van huisuitzetting. Een aantal organisaties levert naast maatschappelijke opvang ook andere vormen van zorg. Het gaat dan bijvoorbeeld om jeugdhulp, ggz behandeling, verslavingszorg of vrouwenopvang. Deze cliënten worden niet meegeteld.

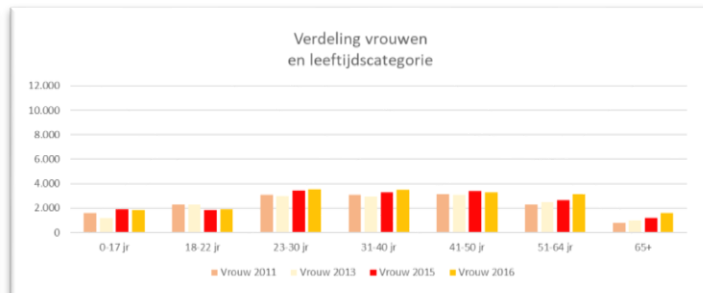

Grafiek 2 Verdeling per leeftijdscategorie

Grafiek 3 en 4 geeft de aantallen weer per geslacht en leeftijdscategorie. Tabel 1 de aantallen in tabelvorm.

Grafiek 3

Grafiek 4

Tabel 1

		0-17 jr.	18-22 jr.	23-30 jr.	31-40 jr.	41-50 jr.	51-64 jr.	65+	Totaal
2011	Man	1.740	2.870	6.030	8.460	9.690	7.510	1.600	37.900
2011	Vrouw	1.570	2.270	3.080	3.060	3.130	2.260	790	16.160
2011	Totaal	3.310	5.140	9.110	11.520	12.820	9.770	2.390	54.060
2013	Man	1.370	3.870	7.220	9.760	11.030	9.240	2.110	44.600
2013	Vrouw	1.180	2.300	2.960	2.940	3.070	2.500	1.000	15.950
2013	Totaal	2.550	6.170	10.180	12.700	14.100	11.740	3.110	60.550
2015	Man	2.170	2.960	6.250	8.260	9.660	9.000	1.980	40.280
2015	Vrouw	1.890	1.860	3.430	3.290	3.390	2.660	1.200	17.720
2015	Totaal	4.060	4.820	9.680	11.550	13.050	11.660	3.180	58.000
2016	Man	2.100	3.030	6.190	8.110	9.380	9.720	2.830	41.400
2016	Vrouw	1.860	1.890	3.540	3.470	3.290	3.140	1.570	18.770
2016	Totaal	3.960	4.920	9.730	11.580	12.670	12.860	4.400	60.120

Hulpaanbod voor nachtopvang en crisisopvang

Tabel 2 aantal beschikbare plaatsen van de nachtopvang en crisisopvang

	2009	2011	2012	2015	2016
Aantal plaatsen Nachtopvang	1.610	1.825	1.636	1.769	1.900
Aantal plaatsen crisisopvang 24x7	948	1.067	962	1.189	1.189

Het aantal plaatsen in de nachtopvang is in 2016 verder gestegen. Het totaal voor de nacht- en crisisopvang betreft alle leden van de Federatie Opvang met hulpaanbod in de maatschappelijke opvang.

Passend aanbod voor gezinnen en jongeren

Een deel van de instellingen voor maatschappelijke opvang heeft aanbod dat specifiek is toegesneden op jongeren en gezinnen. Voor het in kaart brengen van het specifieke en passende hulpaanbod zijn de leden van de Federatie Opvang bevroegd. De uitvraag heeft zich gericht op gezinnen en jongeren in de maatschappelijke opvang.

De Federatie Opvang ontvangt geen informatie over gezinnen uit de registratiesystemen van de instellingen. Cliënten worden veelal individueel geregistreerd en niet als gezin. Voor meer inzicht in het aantal gezinnen in de maatschappelijke opvang is een aparte uitvraag uitgezet waarvan u in dit onderdeel de resultaten ziet. In totaal zijn veertig instellingen voor maatschappelijke opvang bevroegd. Negentien instellingen hebben op deze uitvraag gereageerd waarvan enkele per locatie of regio.

Tabel 3

	Gezinnen	Jongeren
<i>Aantal plaatsen</i>	512	74
<i>Geholpen gezinnen/jongeren</i>	769	590

Gezinnen

Zestien instellingen hebben aangegeven 512 plaatsen voor gezinsopvang aan te bieden. Bij de opvang voor gezinnen gaat het om een mix van plaatsen zoals crisisopvang, gezinskamers en doorstroomwoningen.

Met gezinnen wordt bedoeld een huishouden van minstens één volwassene en één minderjarig kind.

Jongeren

Zeventien instellingen hebben aangegeven jongeren op te vangen in de maatschappelijke opvang. Dertien instellingen hebben specifieke voorzieningen voor jongeren voor de nacht- en crisisopvang.

In totaal zijn 590 jongeren door de 17 instellingen in 2016 geholpen in de nacht- en crisisopvang. Een deel heeft passend aanbod ontvangen voor jongeren. Het aantal jongeren dat geen passend aanbod heeft ontvangen is niet bekend.

Voor de vragenlijst is de volgende definitie voor jongeren gebruikt: jongeren in de leeftijd tot 24 jaar die als zelfstandige cliënt in de opvang worden opgevangen.

Verblijfsduur

Het Trimbos Instituut heeft voor de jaren 2009 en 2013 gewogen gemiddelden gepubliceerd van de verblijfsduur in de maatschappelijke opvang. Vanuit de ontvangen cliëntregistratiegegevens van enkele instellingen zijn cijfers van 2015 toegevoegd voor alle vormen van begeleid wonen.

De respons was onvoldoende voor een nauwkeurige berekening bij de crisisopvang, de cijfers voor de crisisopvang in 2015 en 2016 zijn daarom niet toegevoegd.

Bij begeleid wonen is geen significante verandering waarneembaar bij de gemiddelde verblijfsduur in de jaren tussen 2009 en 2016.

Tabel 4 – Verblijfsduur in dagen

	Crisisopvang		Begeleid wonen			
	2009	2013	2009	2013	2015	2016
gewogen gemiddelde	116	71	408	381	426	399
aantal instellingen in de berekening	15	12	28	14	6	6
aantal cliënten in de berekening	2741	1463	9145	1654	4839	4430
laagste gemiddelde per instelling	12	9	210	187	192	147
hoogste gemiddelde per instelling	368	127	891	908	433	439
standaardafwijking	111	43	157	208	89	99

- Het aantal instellingen met gegevens over begeleid wonen in 2016 is gelijk aan 2015 maar het zijn niet dezelfde instellingen. Er zijn in 2016 drie nieuwe instellingen en drie instellingen die ook in 2015 gegevens hebben aangeleverd.
- Gemiddelde van de instellingsgemiddelden gewogen naar het aantal cliënten van iedere instelling per type hulpverlening in dagen
- Aantal cliënten per type hulpverlening die in de berekening zijn opgenomen. Het getal geeft aan van hoeveel cliënten de Federatie Opvang informatie heeft ontvangen over begin- en einddata van die hulpverlening.
- Laagste- en hoogste gemiddelde per instelling
- Standaarddeviatie van de instellingsgemiddelden

Cliënt problematiek

Instellingen registreren problematieken van een cliënt. Meestal is er sprake van meerdere problematieken waar instelling en cliënt aan moeten werken, om succesvolle uitstroom te realiseren. Instellingen registreren meerdere problematieken per cliënt.

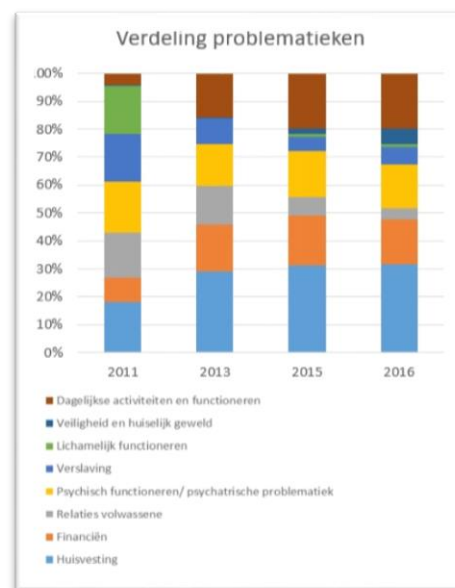
Toelichting op de respons:

Het aantal cliënten met informatie over problematieken dat de Federatie Opvang ontvangt loopt sinds 2011 terug (n=19.118 in 2011 tot n=4.112 in 2016). Het aantal instellingen dat informatie over problematieken heeft aangeleverd loopt eveneens terug (n=21 in 2011 tot n=5 in 2016).

Toelichting op de grafiek:

Per jaar is de verhouding tussen de geregistreeerde problematieken weergegeven. In 2016 is ongeveer de helft van de geadmistreerde problematieken huisvesting of financiën.

De meeste cliënten ervaren problemen op meerdere leefgebieden, het gaat meestal om complexe problematiek, zowel qua gezondheid als qua sociaal economische situatie.

Grafiek 5

Landelijke dekking

Van alle leden met hulpverlening in de maatschappelijke opvang is informatie gebruikt voor deze rapportage. De leden van de Federatie Opvang vormen de landelijke dekking. Meer informatie over de leden en de respons ziet u in de bijlage van deze rapportage.

Het ledenaantal is in 2016 met 1 organisatie afgenomen ten opzichte van 2015.

Verantwoording en wijze van berekening

Bij het bepalen van het totaal aantal cliënten dat gebruik heeft gemaakt van de maatschappelijke opvang, is gebruik gemaakt van de expertise en kennis van het Trimbos instituut.

Van vrijwel alle instellingen - die maatschappelijke opvang aanbieden én lid zijn van de FO - zijn de cliëntaantallen in 2016 bekend. In totaal ging het om 63.757 unieke cliënten. Een klein deel van die cliënten (5,7%) heeft van meer dan 1 instelling hulpverlening ontvangen, waardoor de schatting van het aantal unieke cliënten in 2016 uitkomt op 60.120.

Bij de vergelijking met eerdere jaren past enige voorzichtigheid. In 2016 waren van vrijwel alle instellingen gegevens over cliëntaantallen bekend, in 2015 gold dit voor slechts de helft van de instellingen en is geëxtrapoleerd op basis van wél bekende gegevens. De respons op basis van cliëntaantallen was in 2015 ongeveer 67%. De instellingen waarvan zowel over 2015 als over 2016 gegevens bekend waren, hadden wat vaker een stijging dan een daling in cliëntaantallen.

Gebruikte bronnen voor de bepaling van het hulpaanbod

Bij het verzamelen van het hulpaanbod voor nachtopvang en de crisisopvang heeft de FO gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Respons vragenlijst 'Gezinnen en jongeren in de Maatschappelijke Opvang'.
- Opvangatlas.nl, een dienst van de Federatie Opvang waarin leden het aanbod ontsluiten via een publieke website.
- Netwerk: een belronde naar leden voor aanvullen van ontbrekende informatie over het aanbod
- Jaarverslagen en websites van leden.

Bijlage: Definities van voorziening soorten

A. 24-uurs (crisis)opvangvoorzieningen

De kernactiviteit van 24-uurs (crisis)opvangvoorzieningen is het bieden van tijdelijk verblijf, gekoppeld aan zorgverlening, (psychosociale) begeleiding en crisisinterventie, aan personen in een bedreigende of acute crisissituatie.

Hoofddoelen van hulpverlening zijn het wegnemen van de crisis en het op weg helpen naar een geschikte vervolgsituatie. Het onderscheidende kenmerk binnen deze woonvoorziening is de korte verblijfsduur (gemiddeld verblijf korter dan 3 maanden).

De doelgroep bestaat uit dakloze mannen en vrouwen (multiprobleem: relationele, financiële, verslavings- en/of psychiatrische problematiek), met of zonder kinderen.

Voor de opvang van gezinnen hebben instellingen vaak speciale voorzieningen beschikbaar.

B. Nachtopvangvoorziening

Het karakter van deze opvangvoorziening is laagdrempelig. Deze voorziening heeft een beperkte openstelling en is niet 24 uur per dag beschikbaar. De hulpvragers beschikken niet altijd over een eigen kamer, meestal gaat het om een bed in slaapzalen. De gemiddelde verblijfsduur is relatief kort: een kort aantal aaneensluitende nachten, eventueel vaker gedurende een jaar.

De doelgroep bestaat uit dakloze mannen en vrouwen (multiprobleem), die geen gebruik maken van de overige 24-uurs voorzieningen. Opvang van kinderen in dit type voorziening is niet gewenst.

C. Alle vormen van Begeleid wonen of Woonbegeleiding

Begeleid wonen heeft als hoofdfunctie woonbegeleiding, waarbij de cliënt zelfstandige of onzelfstandige woonruimte in gebruik krijgt van een instelling voor maatschappelijke opvang.

Bij de ambulante woonbegeleiding huurt de cliënt direct van een woningcorporatie en krijgt hij/zij begeleiding bij het wonen vanuit de maatschappelijke opvang.

De doelgroep bestaat uit alleenstaanden of gezinnen die dakloos zijn geweest of dit dreigen te worden en (nog) niet in staat zijn volledig zelfstandig te wonen/ leven.

Bijlage: Vragenlijst gezinnen en jongeren in de maatschappelijke opvang

De Federatie Opvang heeft de organisaties die maatschappelijke opvang bieden een digitale vragenlijst gestuurd waarin voor deze rapportage is gevraagd is naar:

1. Het aantal plaatsen dat de organisatie op dit moment beschikbaar heeft voor gezinnen.
2. Het aantal gezinnen dat de organisatie in 2016 heeft opgevangen.
3. Of de organisatie jongeren opvangt.
4. Het aantal plaatsen dat de organisatie heeft in de nacht-/crisisopvang voor jongeren.
5. Het aantal jongeren dat de organisatie heeft opgevangen in de nacht-/crisisopvang in 2016.

De vragenlijst is naar 40 instellingen de vragenlijst verzonden en door 19 instellingen ingevuld (in de bijlage kunt u zien welke instellingen hebben deelgenomen aan deze vragenlijst). In totaal zijn er 22 reacties ontvangen.

Bijlage: Toelichting op de respons.

In deze bijlage zijn de namen opgenomen van de leden van de Federatie Opvang met aanbod voor de maatschappelijke opvang en de respons per organisatie.

Instelling	Respons cliëntgegevens	Respons vragenlijst gezinnen en jeugd
Algemeen Opvangcentrum Purmerend, Stichting	Aantallen	
CVD (Centrum voor Dienstverlening, Stichting)	Detail	Ja
Dagopvang Utrecht, Stichting - Catharijnehuis	Aantallen	
De Binnenvest	Aantallen	
De Hoop ggz	Geen	
DnoDoen	Detail	
Door, Stichting	Geen	Ja
Elckerlyc, Stichting	Aantallen	
Emergis	Aantallen	Ja
Het Kopland	Detail	Ja
Humanitas Onder Dak Twente, Stichting	Aantallen	Ja
HVO-RIBW Querido, Stichting	Detail	
Iriszorg	Detail	
Kessler Stichting	Detail	
Kwintes	Aantallen	Ja
Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg	Detail	Ja ¹
Lelie Zorggroep	Geen	
LEVANTOgroep	Detail	
LIMOR	Aantallen	
Maaszicht, Stichting	Detail	Ja
Moveoo Maatschappelijke Opvang	Detail	Ja
NEOS, Stichting	Detail	
Ontmoeting, Stichting	Aantallen	Ja
Opvanghuis Berlicum	Detail	
Oudezijds 100, Stichting	Aantallen	Ja
Pension Singelzicht, Stichting	Detail	
Samenwerkingsverband Exodus Nederland	Aantallen	
Siriz	Detail	
SMO Breda	Detail	Ja
SMO Helmond	Aantallen	Ja
SMO 's-Hertogenbosch	Detail	Ja
Stichting Onder Eén Dak	Aantallen	
Stichting Pret in herstel	Geen	
Stichting Timon	Aantallen	
Stoelenproject, Stichting	Aantallen	
Traverse, Stg. M.O. Midden-Brabant	Detail	Ja
Tussenvoorziening, Stichting de	Aantallen	Ja
Verdihuis, Stichting Maatschappelijke Opvang	Detail	Ja

¹ Werkenheid Leger des Heils Amsterdam

Volksbond Amsterdam, Stichting	Detail	Ja
Zienn, opvang & ondersteuning	Detail	Ja

Aantallen = het aantal unieke cliënten dat in 2016 gebruik heeft gemaakt van de maatschappelijke opvang
Detail = detailinformatie over het aantal unieke cliënten dat in 2016 gebruik heeft gemaakt van de maatschappelijke opvang. Verdeling over geslacht en leeftijdscategorie met mogelijk informatie over het gebruik van de hulpverlening en problematieken.